

miyor mu?" diyenlere, nebî ve velîler öp-tüğü halde kendisinde bir değişiklik meydana gelmeyen Hacerülesved gibi olduğunu söylemesi (Câmî, s. 528), onun tevazu ve mânevî mertebesini ifade etmesi bakımından önemlidir.

Kuşeyrî'nin *er-Risâle*'sini elinden bırakmaması (Makkarî, VII, 141), incelediği tasavvuf kitapları arasında Gazzâlî'nin *İhyâ'ü 'ulûmi'd-dîn*'i gibi bir eser görmediğini söylemesi, hocası İbn Hirzihim'den Hâris el-Muhâsibî'nin *er-Ri'âye li-ḥuḳûkullâh*'ını okuması, onun sahip olduğu tasavvuf anlayışı konusunda yeterli fikir vermektedir.

Ebû Medyen'den "şeyhimiz" diye söz eden İbnü'l-Arabî, onun kâinatta Allah'tan başkasını görmeyen ve zuhûr* ehlî denilen bir zümreden olduğunu söyler (*el-Fütûhât*, II, 134, 519; III, 169). Ebû Medyen fakri, "O'ndan başkasını görmemek" şeklinde tarif eder (Şa'rânî, I, 134). "Gerçek fakir almaktan çok vermeye hevesli olur" der (Münâvî, II, 84). Tevhid ve tevekkül konusundaki görüşleri özellikle kayda değer bulunan Ebû Medyen kerâmetlere fazla önem verilmesini tehlikeli bulmuş (İbnü'z-Zeyyât, s. 323), ihlâslı ve gerçek müridin halktan ve şöhretten sakınması lâzım geldiğini (İbnü'l-Arabî, *el-Fütûhât*, IV, 105), vaazda halka ümit ve müjde vermenin daha doğru olacağını söylemiştir (İbnü'z-Zeyyât, s. 428).

Ebû Medyen melâmet ehlinin tam tersine müridlerine açıktan ibadet etmelerini öğütlemiş, "Günahkârlar nasıl hiç çekinmeden açıkça günah işliyorlarsa siz de öylece açıkça ibadet ediniz" demiştir. Bu sebeple İbnü'l-Arabî onu ve çevresindekileri "aleniyet ve cehr ehlî" olarak nitelendirmiştir (Münâvî, II, 83).

Câmî, İbnü'l-Arabî'nin Ebû Medyen'in sohbetlerine katılıp hizmetinde bulunduğunu söyler (*Nefeḥât*, s. 527). Fakat onun Ebû Medyen'le görüştüğünü doğrulama imkânı yoktur. İbnü'l-Arabî Ebû Medyen'in halifelerinden faydalanmış, ona hayran olmuş ve tesirinde kalmış, söz ve menkıbelerini çeşitli eserlerinde zikretmiştir (Keklik, s. 91-97).

Ebû Medyen'in *el-Vaşıyye* ve *el-ʿAḳîde* adlı iki risâlesi bulunmaktadır (bk. Brockelmann, I, 784). Kendisine nisbet edilen bazı kasideler ve şiir parçaları *Divânü Ebî Medyen* adıyla yayımlanmıştır (Dimaşki 1938). İbn Kunfüz'ün *Ünsü'l-fakîr* ve *ʿizzü'l-hakîr* adlı eseri Ebû Medyen'in menâkıbnâmesi sayılır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'z-Zeyyât, *et-Teşevvüf ilâ ricâli't-tasavvuf*, Rabat 1981, s. 319-332, 428, 520; İbnü'l-Arabî, *Fuṣûṣ* (Afifî), s. 129; a.mlf., *el-Fütûhât*, II, 134, 519; III, 169, 349; IV, 105, 272; Bâdisî, *el-Maḳṣadü's-şerîf* (nşr. Saîd Ahmed A'râb), Rabat 1983, s. 51, 64; İbn Teymiyye, *Mecmû'ü fetâvâ*, XI, 64; Zehebî, *A'lamü'n-nübelâ*, XXI, 219-220; Yahyâ b. Haldûn, *Buğyetü'r-ruvâd*, Cezayir 1904, s. 23-25; İbn Haldûn, *et-Ta'rif*, Kahire 1951, s. 145; İbn Kunfüz, *Ünsü'l-fakîr ve ʿizzü'l-hakîr*, Rabat 1965, s. 108; Câmî, *Nefeḥât*, s. 527-530; Tâzeffî, *Ḳalâ'idü'l-cevâhir fi menâkıbi's-seyh* ʿAbdülkâdir el-Cilânî, Kahire 1303, s. 60, 130; Şa'rânî, *et-Ṭabaḳât*, Kahire 1934, I, 133-135; Münâvî, *el-Ḳevâkib*, II, 82-85; Ahmed Bâbâ et-Tinbüktî, *Neylü'l-ibtihâc* (ed-Dîbâcû'l-müzhêb içinde), Kahire 1329, s. 127; Makkarî, *Nefḥu't-tib*, VII, 141; *Keşfü'z-zunûn*, I, 133; II, 110, 246; *el-Ḥulelû's-sündüsüyye*, I, 830; Zebidî, *İkḍ*, s. 101; Mahmûd Makdisî, *Nüzhету'l-enṣâr fi ʿacâ'ibi't-tevârîḥ ve'l-aḥbâr* (nşr. Ali ez-Züvâvî — Muhammed Mahfûz), Beyrut 1988, II, 284-289; Harîrîzâde, *Tibyân*, III, vr. 118^a-121^b; Selâvî, *Kitâbü'l-İstikṣâ*, II, 212-213; Louis Rinn, *Marabouts et Khouan*, Alger 1884, s. 31; J. J. Bargès, *Vie du Célèbre marabout Cidî Abou Medien*, Paris 1884; Muhammed b. Ca'fer el-Kettânî, *Selve-tü'l-enfâs fi men ukbire mine'l-ʿulemâ' ve's-suleḥâ' fi Fâs*, Fas 1316, I, 364; Brockelmann, *GAL Suppl.*, I, 784; Hüseyin Vassâf, *Sefîne*, I, 231-233; Nihat Keklik, *Muhyiddin İbnü'l-Arabî*, İstanbul 1966, s. 91-97; Abdurrahman Bedevî, *Ebû Medyen ve İbn ʿArabî*, Kahire 1969, s. 115-130; Abdülhalim Mahmûd, *Ebû Medyen el-Ḡavş*, Kahire, ts.; J. S. Trimmingham, *The Sufi Orders in Islam*, Oxford 1971, s. 46, 278; Abdülvehhâb b. Mansûr, *A'lamü'l-mağribi'l-ʿArabî*, Rabat 1979, s. 15-19; Alfred Bel, *el-Firaḳu'l-İslâmiyye* (trc. Abdurrahman Bedevî), Beyrut 1981, s. 388; a.mlf., "Sidi Bou Medyan et son maître ed-Dağqâq à Fes", *Mélanges R. Basset*, Paris 1923, I, 31-68; a.mlf., "Ebû Medyen", *IA*, IV, 36-38; a.mlf., "Tlemsen", a.e., XII/1, s. 396; Âmir en-Neccâr, *et-Ṭuruku's-şu-fıyye fi Mişr*, Kahire 1983, s. 125-129; G. Marçais, "Abû Madyan", *Et*² (İng.), I, 137-138.

TAHSİN YAZICI

EBÜ MES'ÜD el-BEDRÎ

(أبو مسعود البدرى)

Ebû Mes'ûd Ukke b. Amr
b. Sa'lebe el-Bedrî
(ö. 42/662 [?])

Sahâbî.

Kaynaklarda Câbir b. Abdullah'ın akranı olduğu belirtildiğine göre hicretten on beş yıl kadar önce (606 civarında) doğduğu ve Hazrec kabilesinin Neccâröğulları soyundan oluşu dikkate alınarak Medine'de dünyaya geldiği tahmin edilebilir. Daha çok künyesiyle tanınmış olup Bedrî nisbesini Bedir Gazvesi'ne katıldığı için mi, yoksa Bedir'de oturduğu için mi aldığı konusu ihtilâfidir. Buhârî başta olmak üzere muhadisler Ebû Mes'ûd'un

Bedir Gazvesi'nde bulunduğunu kaydediler. Vâkıdî ve diğer siyer âlimlerinin çoğu ise onun bu gazveye katılmadığını kesin bir ifade ile belirtirler. Bu ihtilâfin, onun Bedir Gazvesi'nde geri hizmetlerde görev yapmasından kaynaklandığı söylenebilir. Nitekim savaş başlamadan önce Bedir kuyularından su temin ettiğini rivayet edenler vardır. Nübüvvetin 13. yılında (622) yapılan İkinci Akabe Biatı'nda bulundu. Uhud Gazvesi'ne ve daha sonraki gazvelere de katıldı.

Hz. Peygamber'in vefatından sonra Küfe'ye yerleşen Ebû Mes'ûd'u Hz. Ali Sıffin'e giderken Küfe'de yerine vekil bıraktı. Müslümanlar arasında barış yapılmasını istediğinden bu savaşta iki gruptan hiçbirinin galip gelmemesini arzu ettiği için olmalı ki bir müddet sonra bu görevden azledildi ve Medine'ye döndü. 41 (661) veya 42 (662) yılında burada vefat etti. 39'da (659), 40'ta (660), hatıta Muâviye devrinin (661-680) sonlarında öldüğü de rivayet edilmektedir.

Âlim sahâbilerden olan Ebû Mes'ûd el-Bedrî 102 hadis rivayet etmiş olup bunlardan dokuzu hem Buhârî hem Müslim'de, ayrıca biri yalnız Buhârî'de, yedisi de yalnız Müslim'de bulunmaktadır. Kendisinden oğlu Beşîr ve Alkame b. Kays, Ebû Vâil, Kays b. Ebû Hâzîm, Abdurrahman b. Yezîd, Şa'bî gibi tâbiîn muhadisleri rivayette bulunmuşlardır.

Ebû Mes'ûd kendilerine öğüt vermesini isteyenlere, "Cemaate sarılanızın tavsiye ederim, zira yüce Allah bu ümmeti yanışta birleştirmeyecektir" derdi.

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, IV, 118-122; V, 272-275; Vâkıdî, *el-Megâzî*, I, 295, 331; II, 724; İbn Sa'd, *et-Ṭabaḳât*, VI, 16; Halîfe b. Hayyât, *et-Ṭabaḳât* (Zekâr), I, 215, 305; Buhârî, *et-Târîḥu'l-kebir*, VI, 429; *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, VI, 313; İbn Abdülber, *el-İst'âb*, III, 105; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, IV, 57; VI, 286-287; Zehebî, *A'lamü'n-nübelâ*, II, 493-496; İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 490-491; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, VII, 247-249; Âmirî, *er-Riyâzü'l-müsteḫâbe*, s. 220; Hazrecî, *Ḥulâsatü Tezhib*, s. 269.

MÜCTEBA UÇUR

EBÜ MES'ÜD ed-DİMAŞKİ

(أبو مسعود الدمشقى)

Ebû Mes'ûd İbrâhîm b. Muhammed
b. Ubeyd ed-Dimaşki
(ö. 401/1010-11)

Hadis hâfızı.

Hayatı hakkında fazla bilgi yoktur. Hadis ve ilim tahsil için Bağdat, Basra, Küfe, Ahvaz, Vâsit ve İsfahan'a seyahatler yaptı. İsfahanlı kıraat ve hadis âlimi Ebû